

Zveza društev »General Maister«, Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR Primorske, Zveza združenj borcev za vrednote narodno-osvobodilnega boja Slovenije, Zveza društev vojnih invalidov Slovenije, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zveza slovenskih častnikov, Zveza policijskih veteranskih društev Sever, Zveza društev in klubov MORiS in Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije so na seji koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije (KoDVOS), dne 17. marca 2015 sprejele naslednjo:

»IZJAVO OB JUBILEJNEM LETU 2015«

Pred sto leti.

Pred sto leti je prva svetovna vojna, ki se je začela leta 1914, neposredno zajela tudi slovenska ozemlja. 26. aprila 1915 je kraljevina Italija z antantnimi silami, podpisala tajni sporazum, imenovan londonski pakt. S tem je Italija prekinila svojo nevtralnost in se zavezala, da bo v roku enega meseca napovedala vojno centralnim silam. Za vstop v vojno pa bi Italija v primeru zmage pridobila več ozemelj, med njimi tudi tista s slovenskim življenjem kot so: Trst, Trident, Gorico, Istro. Italija je 23. maja 1915 napovedala vojno Avstro-Ogrski in naslednji dan začela vojaške operacije. Kruta vojna dogajanja so v Soški fronti zaznamovala območja na zahodnem delu slovenskega etničnega ozemlja in še dolgo po njenem preboju, oktobra 1917, kazala uničujoče posledice.

Londonski pakt pa je globoko posegel tudi v nadaljnja slovenska politična dogajanja, saj je s kasnejšo Rapalsko pogodbo (1920) o poteku državne meje med Italijo in državo Kraljevino SHS, Italiji pripadla tretjina slovenskega etničnega ozemlja. Tega so, zlasti z nastopom fašizma (1922), upravljali z ekstremnim nacionalističnim pritiskom, kar je kasneje rodilo ilegalni antifašizem in nato, med drugo svetovno vojno, vodilo v narodnoosvobodilni boj.

Pred sedemdesetimi leti

Pred sedemdesetimi leti se je končala druga svetovna vojna z zmago nad nacistično Nemčijo, 9. maja 1945 in ekspanzionistično Japonsko, 2. septembra 1945. Dotlej največji vojni spopad v človeški zgodovini, je nastal tudi zaradi mnogih problemov, ki jih ob koncu prve svetovne vojne niso znali in zmogli rešiti ter zaznamoval človeštvo udeleženo v vojni kakor tudi tisto po

njej. Vojna dogajanja tudi tokrat niso prizanesla slovenskim ozemljem in Slovencem. Njihova geografska, politična in ideološka razklanost se je kazala na najbolj krute načine.

V zmagoviti zavezniški tabor je sodila tudi narodnoosvobodilna vojska jugoslovanskih narodov, ki so se uprli okupaciji. V Sloveniji je odpor zoper okupatorja potekal preko Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Med njenimi cilji je bila tudi upravna združitve vsega slovenskega ozemlja in preobrazba slovenskega človeka in družbe. Avnoj je kot predstavnik jugoslovanskega odpora zoper okupatorja, od decembra 1943 kot legitimni predstavnik sodeloval z zavezniškimi silami. Pri tem je bila odločilna moč in uspešnost narodnoosvobodilne borbe. Jugoslavija in z njo Slovenija, ki je nastala po drugi svetovni vojni, je ubrala novo pot družbene ureditve. 5. maja 1945 je bila v Ajdovščini ustanovljena prva slovenska vlada po 2. svetovni vojni. Za Slovenijo je po končani vojni bila temeljna pridobitev odprava rapalske meje. Primorska je 15. septembra 1947 postala sestavni del Ljudske republike Slovenije, žal brez Trsta in Gorice.

Pred šestdesetimi leti

Pred šestdesetimi leti je bila 15. maja 1955 podpisana Avstrijska državna pogodba, ki je kot mednarodni sporazum dokončno omogočil in priznal vzpostavitev samostojne, suverene in demokratične Avstrije. V 7. členu so bile zajamčene manjšinske pravice slovenske in hrvaške manjšine, med katere šteje pravica do dvojezičnih topografskih napisov, uporabe slovenščine kot dodatnega uradnega jezika, pouka v materinščini ter pravica do lastnih organizacij. Sporazum je pomemben, ker postavlja temelje zaščite narodnih manjšin.

Pred šestdesetimi leti je bil 20. avgusta 1955 podpisan videmski sporazum o maloobmejnem prometu med Italijo in Jugoslavijo. Podpis je sledil rešitvi »tržaškega vprašanja« in začel novo poglavje v italijansko-jugoslovanskih odnosih ter tako podrl »berlinski zid« na zahodni meji Slovenije in Jugoslavije.

Pred štiridesetimi leti.

Pred štiridesetimi leti so bili 10. novembra 1975 v italijanskem mestu Osimo podpisani sporazumi, s katerimi je bila dokončno potrjena državna meja med Italijo in Jugoslavijo. Sporazumi so tudi na novo utemeljili, zlasti

gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo. Ohranili so svojo moč tudi potem, ko je bila ustanovljena in mednarodno priznana slovenska država.

Pred petindvajsetimi leti

Pred petindvajsetimi leti je bil, na podlagi zakona, katerega je sprejela slovenska skupščina, 23. decembra 1990 izveden plebiscit. Na njem se je 88,6 odstotka vseh volilnih upravičencev v Republiki Sloveniji odločilo, da jugoslovanska republika Slovenija postane neodvisna in samostojna država. Plebiscit je bil eno od ključnih dejanj na poti za osamosvojitve Slovenije, za njeno suverenost in mednarodno priznanje. Na tej podlagi je slovenska skupščina šest mesecev kasneje sprejela osamosvojitveno zakonodajo, ki je zagotavljala vzpostavitev in delovanje samostojne države, Republike Slovenije.

Na podlagi zakona o političnih strankah in nove volilne zakonodaje, so bile 8. aprila 1990 izvedene prve povojne demokratične volitve. 16. maj 1990 pa je bila oblikovana prva vlada, po uvedbi večstrankarskega sistema v Sloveniji.

Vzporedno s političnimi odločitvami in spremembami so pred petindvajsetimi leti potekale tudi intenzivne priprave na obrambnem in varnostnem področju. V drugi polovici leta 1990 je bila ustanovljena Manevrska struktura narodne zaščite, ki je v tajnosti vodila priprave za oboroženo podporo procesom osamosvojitve. 4. oktobra 1990 je oblikovan nov Republiški štab za Teritorialno obrambo, ki je s svojimi poveljstvi in enotami nadaljeval priprave za zavarovanje osamosvojitve in skupaj s slovensko milico v osamosvojitveni vojni leta 1991 izbojeval zmago nad JLA.

Epilog

Leto 2015 povezuje obletnice več dogodkov v dolgotrajnem procesu prizadevanj slovenskega naroda za uveljavljanje samobitnosti. Pred sedemdesetimi leti in pred petindvajsetimi leti sta bili oblikovani novi slovenski vladi. V obeh primerih je izza njiju stalo veliko upanje in pričakovanje prebivalcev Slovenije, da bosta uspeli uresničiti pričakovanja ljudi. Naj ne bo pozabljeno.